



НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

София 1407, ул. "Кричим" No 1

www.nhif.bg

тел: +359 2 9659208

УКАЗАНИЕ

№ РД-18-74/13.12.2020 г.

ОТНОСНО: Прилагане на разпоредбите, които обвързват компетентността на Националната здравноосигурителна каса съгласно част втора (Права на гражданите) на Споразумението за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия

I. Общи положения

Основната цел на част втора на Споразумението за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия (Споразумението) е да гарантира и запази правата на гражданите на Европейския съюз (ЕС) и Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия (ОК), както и на членовете на техните семейства, които са упражнили в края на преходния период (31.12.2020 г.), предвиден в Споразумението, правото си на свободно движение и пребиваване в съответствие с правото на ЕС.

Част втора (Права на гражданите) на Споразумението се състои от 4 дяла:

- дял I – Общи разпоредби (членове 9-12): разпоредби относно персоналия и материалния обхват предимно за целите на прилагането на дял II;
- дял II – Права и задължения (членове 13-29): разпоредби, свързани с права на пребиваването и документи за пребиваване, права на работниците и самостоятелно заетите лица, както и признаване на професионални квалификации;
- дял III – Координация на системите за социална сигурност (членове 30-36): съдържа разпоредби за самостоятелен персонален и материален обхват, различен от този, който е уреден в дялове I и II;
- дял IV – Други разпоредби (членове 37-39): основният принцип в част втора от Споразумението е т. нар. „защита през целия живот“, уреден с член 39, който постановява, че бенефициентите на част втора ползват съответни права по дялове I-III, докато отговарят на условията в отделните дялове.

След 01.01.2021 г. компетенциите на Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) са свързани с прилагането на разпоредбите на дял III – Координация на системите за социална сигурност, със съответните препращания към дялове I и II от част втора на Споразумението. Разпоредбите на дял III от част втора на Споразумението имат директен ефект съгласно член 4, § 1, изречение 2 от Споразумението, защото бенефициентите могат пряко да се позоват на тези разпоредби. В случая не е необходима законодателна инициатива на национално ниво поради прякото действие на правилата за координация на социалната сигурност, които съгласно член 31 от Споразумението са определени в член 48 от Договора за функциониране на Европейския съюз (ДФЕС) и уредени с Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност (Регламент (ЕО) №

883/2004) и Регламент (ЕО) № 987/2009 за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 (Регламент (ЕО) № 987/2009).

Бенефициентите на дял III от част втора на Споразумението условно могат да бъдат разделени на две категории лица:

- лица, попадащи в персоналният обхват на член 30 от Споразумението, за които ще се прилага пълна координация на системите за социална сигурност съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009;

- лица, попадащи в специалните хипотези на член 32 от Споразумението, за които ще се прилага частична координация на системите за социална сигурност съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009.

II. Пълна координация на системите за социална сигурност съгласно член 30 от Споразумението

Идентификацията на засегнатите лица, спрямо които ще се прилагат правилата за пълната координация на системите за социална сигурност съгласно дял III от част втора на Споразумението, ще се извърши в съответствие с описаните ситуации в член 30 от Споразумението. Персоналният обхват на член 30 от Споразумението условно може да бъде разделен на два вида: основен и „субсидиарен“ (алтернативен).

В основния персонален обхват – член 30, § 1-2 от Споразумението са бенефициентите (носителите на основните права) и членовете на техните семейства, които се намират в непрекъснатата трансгранична ситуация между ОК и държава-членка в края на преходния период. Преживелите лица (наследници) на починал бенефициент не трябва да се намират в непрекъснатата трансгранична ситуация – достатъчно е техният бенефициент да е бил в такава ситуация в края на преходния период. Бенефициентите и техните фамилни членове ще продължат да черпят права по Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 и след края на преходния период в съответствие със „защитата през целия живот“ съгласно член 39 от Споразумението, при изричното условие че изпълняват предписанието на член 30, § 2 от Споразумението: да продължават да се намират без прекъсване в една от трансграничните ситуации между ОК и държава-членка, описани в член 30, § 1 от Споразумението. При трансграничните ситуации изразът „без прекъсване“ трябва да се тълкува гъвкаво, така че кратки периоди между две ситуации да не оказват вредноосно въздействие върху наличието на съответното право, като например прекъсване на работа за един месец преди началото на нов трудов договор. В член 30, § 1 от Споразумението са посочени следните категории лица:

- граждани на ЕС – граждани на държавите-членки на ЕС;
- граждани на ОК – съгласно определението за тях в националното му законодателство;
- лица без гражданство и бежанци, които обичайно пребивават в държава-членка на ЕС, или в ОК;
- граждани на трети държави, които пребивават законно в държава-членка на ЕС, или в ОК;
- членове на семействата и преживели лица на лицата, посочени в горните категории.

Субсидиарният персонален обхват е уреден в член 30, § 3-4 от Споразумението и се прилага за бенефициенти, които не попадат или вече не попадат в обхвата на член 30, § 1 от Споразумението, но попадат в приложното поле на член 10 от Споразумението, както и за членове на техните семейства и преживелите ги лица. Член 10, § 1, букви а)-г) от Споразумението обхваща следните категории лица:

- граждани на ЕС, които са упражнили правото си на пребиваване в ОК в съответствие с правото на ЕС преди края на преходния период и продължават да пребивават там след това;

- граждани на ОК, които са упражнили правото си на пребиваване в държава-членка в съответствие с правото на ЕС преди края на преходния период и продължават да пребивават там след това;
- граждани на ЕС, които са упражнили правото си като погранични работници в ОК в съответствие с правото на ЕС преди края на преходния период и продължават да го упражняват след това;
- граждани на ОК, които са упражнили правото си като погранични работници в една или повече държави-членки в съответствие с правото на ЕС преди края на преходния период и продължават да го упражняват след това.

Член 30, § 4 във връзка с член 39 от Споразумението гарантира прилагането на Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 по отношение на лицата, попадащи в обхвата на член 30, § 3 от Споразумението, докато съответната ситуация за тях остане непроменена – като запазват правото си на пребиваване в приемащата държава съгласно член 13 от Споразумението или право на работа в държавата на местоработата съгласно член 24 или член 25 от Споразумението. Тези права са гарантирани в членове 21, 45 и 49 от ДФЕС и уредени с Директива 2004/38/ЕО относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки (Директива 2004/38/ЕО) и Регламент (ЕС) № 492/2011 относно свободното движение на работници в Съюза.

По отношение на членовете на семейството и преживелите лица е необходимо важното уточнение, че тази категория лица ще има права, свързани с правилата за координацията на системите за социална сигурност, при условие че Регламент (ЕО) № 883/2004 ги „припознае“ в това им качество по аргумент от член 30, § 5 от Споразумението, съгласно който: „В случаите, когато настоящият член се отнася за членове на семейството и за преживели лица, тези лица са обхванати от настоящия дял само доколкото техните права и задължения произтичат от това им качество съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004“. Тази разпоредба трябва да се тълкува и прилага във връзка с член 31, § 2 от Споразумението, който предвижда, че за целите на координацията на системите за социална сигурност в дял III от част втора на Споразумението се прилагат определенията в член 1 от Регламент (ЕО) № 883/2004, като определенията в член 9 от Споразумението се считат за отменени за целите на дял III.

В отношенията между ОК и Република България, свързани с правото на трансгранична медицинска помощ на британски и български граждани, които попадат в персоналният обхват на член 30 от Споразумението, е необходимо да бъдат описани възможни случаи в обхвата на тази разпоредба. Тези случаи биха ангажирали НЗОК в качеството ѝ на „компетентна институция“ и на „институция по място на пребиваване/престой“ по смисъла на член 1, букви р)–с) от Регламент (ЕО) № 883/2004, за целите на директното прилагане на разпоредбите за обезщетения в натура за болест в дял III, глава 1 от същия Регламент.

Член 30, § 1, буква а) от Споразумението урежда трансгранична ситуация, при която пълните правила за координацията на системите за социална сигурност съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 се прилагат за „граждани на Съюза, спрямо които се прилага законодателството на Обединеното кралство в края на преходния период, както и членовете на техните семейства и преживелите ги лица“. Това могат да бъдат български граждани със статут на икономически активни лица (заети или самостоятелно заети лица) и/или с уредено пребиваване в ОК, за които в края на преходния период е приложимо британското законодателство в материалния обхват на член 3 от Регламент (ЕО) № 883/2004 във връзка с дял II (Определяне на приложимото законодателство) от същия Регламент. Тези български граждани предимно разчитат на дейността си като заети и самостоятелно заети лица, но могат да черпят социално и здравно осигурителни права чрез пребиваването си в ОК, при условие че последното е

признато като единствено основание за осигурително покритие съгласно член 11, § 3, буква д) от Регламент (ЕО) № 883/2004. Правата по Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 на тази категория лица преди и след края на преходния период ще се запазят при изпълнено предписание на член 30, § 2 от Споразумението, т.е. да се намират в непрекъсната трансгранична ситуация между ОК и България в рамките на член 30, § 1 от Споразумението. В сферата на здравеопазването български граждани със статут на британски осигурени лица ще ползват пълния капацитет на британската Национална здравна служба (НЗС) на територията на ОК наравно с британските граждани по аргумент от член 4 (Равно третиране) от Регламент (ЕО) № 883/2004, която за тях е и „компетентна институция“ по смисъла на член 1, буква р) от Регламент (ЕО) № 883/2004. В този случай британската НЗС ще предостави на българските граждани, попадащи в приложното поле на член 30, § 1, буква а) от Споразумението, новия дизайн на британската Европейска здравноосигурителна карта (ЕЗОК), с която след 01.01.2021 г. тези лица ще ползват всяка необходима медицинска помощ при временен престой в България и другите държави-членки на ЕС. При временен престой в България българските граждани – притежатели на новата британска ЕЗОК трябва да се обръщат за всяка необходима медицинска помощ към лечебни заведения – договорни партньори на НЗОК, които ще ги отчитат в съответната Районна здравноосигурителна каса (РЗОК) за предоставената медицинска помощ чрез новата ЕЗОК, по същата процедура, която е приложима за европейските граждани – притежатели на ЕЗОК, които са получили необходима медицинска помощ в България и са извън обхвата на Споразумението. Възстановяването на разходите в пълен размер за предоставената медицинска помощ чрез новата британска ЕЗОК ще се извърши със служебно искане от НЗОК до компетентната британска институция на основание член 35, § 1 от Регламент (ЕО) № 883/2004 и при спазване на общия принцип за възстановяване на разходи между заинтересованите държави-членки по реда на чл. 62, § 1 от Регламент (ЕО) № 987/2009, съгласно който: „За целите на прилагането на членове 35 и 41 от основния регламент действителният размер на разходите за обезщетения в натура съгласно данните в счетоводните сметки на институцията, която ги е предоставила, се възстановява на същата институция от компетентната институция, освен когато се прилага член 63 от регламента по прилагане“. Българските граждани, които са бенефициенти на член 30, § 1, буква а) от Споразумението, имат право и на планирано лечение съгласно член 20 от Регламент (ЕО) № 883/2004. За целта британската НЗС може да им издава преносим документ (ПД) S2 (Разрешение за планирано лечение) във всички случаи когато отговарят на условията в член 20 от Регламент (ЕО) № 883/2004 и се намират в трансгранична ситуация в рамките на член 30, § 1 от Споразумението. ПД S2 може да бъде използван в останалите държави-членки и България, като в последния случай планираното лечение ще се проведе в лечебни заведения – договорни партньори на НЗОК, които ще ги отчитат в съответната РЗОК с оригиналния ПД S2 и съпътстващи медицински и финансови документи. Възстановяването на действителните медицински разходи за планираното лечение ще се извърши по искане на НЗОК до британската НЗС съгласно вече спомената процедура съгласно член 35, § 1 от Регламент (ЕО) № 883/2004 и дял IV (Финансови разпоредби) на Регламент (ЕО) № 987/2009.

Член 30, § 1, буква б) от Споразумението урежда трансгранична ситуация, при която пълните правила за координацията на системите за социална сигурност съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 се прилагат за „граждани на Обединеното кралство, спрямо които се прилага законодателството на държава-членка в края на преходния период, както и членовете на техните семейства и преживелите ги лица“. В общия случай това са икономически активни британски граждани, които заедно със своите фамилни членове (икономически неактивни лица) живеят и работят в България, и на основание на някоя от хипотезите в член 11 от Регламент (ЕО) № 883/2004 имат

статут на социално и здравно осигурени лица по българското законодателство. Съгласно член 11, § 3, буква а) и д) и член 11 § 2 от Регламент (ЕО) № 883/2004 във връзка с член 33, алинея 1, точка б от Закона за здравното осигуряване (ЗЗО) тези британски граждани и фамилините им членове (независимо от тяхното гражданство) имат придобит статут на задължително осигурени лица в НЗОК преди края на преходния период. При условие, че тези лица изпълняват условието на член 30, § 2 от Споразумението за непрекъснатата трансгранична ситуация и след края на преходния период, техните здравноосигурителни права по ЗЗО и подзаконовата нормативна уредба в областта на задължителното здравно осигуряване ще се запазят и след 01.01.2021 г. Това означава, че британските граждани в обхвата на член 30, § 1, буква б) от Споразумението ще запазят регистрацията си в пациентската листа на избрания от тях личен лекар – договорен партньор на НЗОК, както и достъпа до здравноосигурителния пакет по член 45 от ЗЗО чрез съответните договорни партньори на НЗОК. Необходимо е важното уточнение, че икономически активни британски граждани, които в определен момент преди или след края на преходния период са в принудителна или доброволна безработица, ще запазят статута си на български осигурени лица съгласно член 30, § 1, буква б) от Споразумението във връзка с член 11 § 2 от Регламент (ЕО) № 883/2004. Нещо повече – дори и да не започнат трудова дейност тези лица ще останат социално и здравно осигурени по българското законодателство на основание член 11, § 3, буква д) от Регламент (ЕО) № 883/2004, като се позоват на обичайното си пребиваване по смисъла на член 1, буква й) от Регламент (ЕО) № 883/2004 във връзка с член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009. При тази хипотеза британските граждани ще запазят непрекъснати здравноосигурителни права като български задължително осигурени лица, освен ако не попаднат в ситуацията на член 109, алинея 1 от ЗЗО (неплащане на повече от три осигурителни вноски), но тази ситуация няма да ги изключи от приложното поле на член 30, § 1, буква б) от Споразумението. В тази връзка британски граждани и техните фамилини членове в обхвата на член 30, § 1, буква б) от Споразумението, които са с непрекъснати здравноосигурителни права по ЗЗО, имат право на необходимата медицинска помощ с валидна българска ЕЗОК (член 19 от Регламент (ЕО) № 883/2004) и планирано лечение с ПД S2 (член 20 от Регламент (ЕО) № 883/2004) за сметка на НЗОК. Тези права се запазват за бенефициентите от 01.01.2021 г. до „прекъсване“ на трансграничната ситуация по член 30, § 2 от Споразумението, което означава, че издаването на ПД S2 за тези лица от НЗОК не е обусловено от краен срок, а от условията в член 20 от Регламент (ЕО) № 883/2004 във връзка с член 30, § 2 от Споразумението; съответно българската ЕЗОК за тях може да бъде нееднократно подновявана. В тези случаи бенефициентите имат възможност да кандидатстват за първи път за издаване на българска ЕЗОК или ПД S2 след 01.01.2021 г. Важно е да отбележим, че тези случаи не са обхванати от ограниченията на специалните хипотези на планирано лечение и необходимата медицинска помощ съгласно член 32, § 1, букви б)-в) от Споразумението.

Като компетентна институция по Регламент (ЕО) № 883/2004 за лицата по член 30, § 1, буква б) от Споразумението, след 01.01.2021 г. НЗОК е задължена да възстановява действителните разходи за предоставена медицинска помощ с ЕЗОК и ПД S2 в държавите-членки и ОК.

Съществува възможност за единични случаи, засягащи български и британски граждани със статут на погранични работници (заети и самостоятелно заети лица) или икономически активни лица – български граждани, които работят, но не пребивават в ОК или британски граждани, които работят, но не пребивават в България, заедно с фамилините си членове, да попаднат в приложното поле на член 30, § 1, букви а)-б) от Споразумението. При стриктното спазване на съответните разпоредби на Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 тези лица могат да кандидатстват за преносим документ (ПД) S1 (Регистрация за медицинска помощ) пред НЗОК/РЗОК или британската

НЗС. В тази връзка бенефициентите трябва да отговарят на дефинициите в Регламент (ЕО) № 883/2004 за „пограничен работник“, „член на семейството“ и „пребиваване“, както и на предписанията в член 17 Регламент (ЕО) № 883/2004 във връзка с член 24 и член 11 (Елементи за определяне на пребиваването) от Регламент (ЕО) № 987/2009.

Член 30, § 1, буква в) от Споразумението урежда трансгранична ситуация, при която пълните правила за координацията на системите за социална сигурност съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 се прилагат за „граждани на Съюза, които пребивават в Обединеното кралство и спрямо които се прилага законодателството на държава-членка в края на преходния период, както и членовете на техните семейства и преживелите ги лица“. За целите на дял III от част втора на Споразумението пребиваването на тези лица в ОК трябва да бъде потвърдено в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 (аргумент от член 31, § 2 от Споразумението). Член 1, буква й) от Регламент (ЕО) № 883/2004 дава следното определение за пребиваване: „„пребиваване“ означава мястото, където лицето обичайно пребивава“. Тази кратка дефиниция за пребиваване намира своето реално приложение с член 11 (Елементи за определяне на пребиваването) от Регламент (ЕО) № 987/2009, който посочва примерни критерии (елементи), които помагат при определяне на „обичайното“ пребиваване на дадено осигурено лице. Тези критерии могат по целесъобразност да включват информацията относно:

- продължителност и непрекъснатост на пребиваването на територията на съответните държави-членки;
- упражняването на постоянна заетост в държавата-членка, в която осигуреното лице се е преместило, както и времетраенето на всеки трудов договор;
- семейното положение и роднинските връзки на осигуреното лице;
- упражняването на неплатена дейност;
- когато става въпрос за студенти – източникът на техните доходи;
- жилищното положение на лицето, по-специално доколко е постоянен характерът му;
- държавата-членка, в която се счита, че лицето пребивава за целите на данъчното облагане.

Основната цел на член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009 е решаването на спорове между осигурителните институции на държавите-членки относно установяване на т. нар. „център на интереси“ на осигурените лица, който е индикатор за пребиваване им в дадена държава-членка, със съответните последици за определяне на приложимия осигурителен закон (член 11, § 3, буква д) от Регламент (ЕО) № 883/2004), отпускане на някои видове обезщетения, зависещи от пребиваването на бенефициентите, разпределяне на финансовата тежест за трансграничната медицинска помощ чрез определяне на държавата-членка, която е отговорна за медицинските разходи. Когато съобразяването на горните критерии не води до съгласие между осигурителните институции относно пребиваването на осигурените лица, решаващ критерий е намерението на лицата, което произтича от тези критерии, особено причините за преместването им в дадена държава-членка.

Пребиваването на бенефициентите съгласно горните разпоредби на Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 е самостоятелен правен инструмент за придобиване и запазване на социално и здравно осигурителни права по дял III от част втора на Споразумението, и е различен от правната рамка на различните видове пребиваване, която е въведена с Директива 2004/38/ЕО във връзка с прилагането на дял II от част втора на Споразумението. Директива 2004/38/ЕО урежда пребиваването на икономически активни и икономически неактивни лица, което условно може да бъде разделено на: пребиваване до три месеца (краткосрочно пребиваване), продължително пребиваване и постоянно пребиваване. Основната цел на Директива 2004/38/ЕО е да

гарантира правото на свободно движение и пребиваване на европейските граждани и членовете на техните семейства в рамките на ЕС в съответствие с първичното законодателство, в частност правото им да се движат и пребивават в държава-членка, различна от тяхната държава-членка по произход. За постигането на тази цел Директива 2004/38/ЕО въвежда еднакви формални критерии за всички държави-членки, с оглед законните изисквания под формата на административна тежест за пребиваване в „приемащата държава-членка“. Тази административна тежест трябва да бъде прилагана по унифициран начин от държавите-членки, което налага законодателната интервенция (за разлика от Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009) на национално ниво за въвеждане на разпоредбите на Директива 2004/38/ЕО в националните законодателства на държавите-членки (Европейската комисия следи стриктно за правилното въвеждане на Директивата от държавите-членки и налага санкции в случаи на прекомерна административна тежест от някоя държава-членка). Критериите за пребиваване в член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009 представляват факти от живота на бенефициентите, които могат да бъдат определящи когато са свързани с тяхното намерение, изразено във волеизявление в свободна форма. В същото време някои от тези факти могат да послужат като основание за придобиване на право на пребиваване в съответствие с Директива 2004/38/ЕО – например критерият „продължителност и непрекъснатост на пребиваването на територията на съответните държави-членки“, доказан в приемащата държава-членка (държавата-членка, в която европейските граждани се движат, за да упражнят правото си на свободно движение и пребиваване), е основание за придобиване на постоянно пребиваване по Директива 2004/38/ЕО, но и случило се събитие относно прякото действие на член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009. И обратно: издадено разрешение за продължително или постоянно пребиваване по Директива 2004/38/ЕО е възможно доказателство за пребиваване за целите на Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009. Възможни са и случаи, при които има разминаване между обичайното пребиваване по европейските регламенти и пребиваването по Директива 2004/38/ЕО – в по-голямата си част това са случаи, свързани с пребиваването на студенти, които обикновено имат временно пребиваване за целите на здравноосигурителното си покритие в държавата-членка по обучението и възможно продължително пребиваване по Директива 2004/38/ЕО в приемащата държава-членка (държавата-членка по обучението).

Във връзка с описаните правни инструменти за пребиване, българските граждани в обхвата на член 30, § 1, буква в) от Споразумението, могат да бъдат бенефициенти със статут на погранични работници, които заедно с фамилните си членове пребивават в ОК при условията на член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009. Член 1, буква е) от Регламент (ЕО) № 883/2004 дава следното определение за пограничен работник: „...пограничен работник“ е всяко лице, упражняващо дейност като заето или като самостоятелно заето лице в една държава-членка и което пребивава в друга държава-членка, в която се завръща по правило всекидневно или поне веднъж седмично“. За тази категория български граждани могат да бъдат описани два възможни случая:

- като погранични работници упражняват дейност в друга държава-членка, различна от България и пребивават в ОК заедно с фамилните си членове;
- като погранични работници упражняват дейност в България и пребивават в ОК заедно с фамилните си членове.

В първия случай е възможна предварителна ситуация, при която бенефициентите са упражнили правото си на свободно движение и пребиваване по Директива 2004/38/ЕО, с цел работа и пребиваване в ОК. В определен момент преди края на преходния период българските граждани, които са били заети или самостоятелно заети лица в ОК, решават да прекратят икономическата си дейност, защото са открили по-доходоносна работа в друга държава-членка – например Ирландия поради границата си с ОК, в която придобиват статут на погранични работници съгласно определението на член 1, буква е)

от Регламент (ЕО) № 883/2004, но в същото време запазват заедно с фамилените си членове обичайно пребиваване по смисъла на член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009. Като държава-членка по месторабота на българските погранични работници, Ирландия би била отговорна за техните социално и здравно осигурителни обезщетения. По отношение на обезщетенията в натура за болест (трансграничната медицинска помощ) Ирландия ще поеме евентуални разходи за необходима медицинска помощ с ЕЗОК и планирано лечение с ПД S2 на пограничните работници и фамилените им членове, както и всяка медицинска помощ за тях при условията на регистрация с ПД S1 в ОК.

Във втория случай българските погранични работници могат да прехвърлят преди и след края на преходния период икономическата си заетост от Ирландия в България, като възстановят социално и здравно осигурителното си покритие в България чрез сумирането на периоди за социално и здравно осигуряване при условията на член 6 от Регламент (ЕО) № 883/2004 и член 12 от Регламент (ЕО) № 987/2009, но заедно с фамилените си членове запазят обичайното си пребиваване в ОК. Промяната на компетентната за социално и здравно осигурителните обезщетения държава-членка не прекъсва трансграничната ситуация по член 30, § 1, буква в) от Споразумението, поради запазеното пребиваване на бенефициентите в ОК. При тази промяна НЗОК като компетентна институция ще покрива трансгранична медицинска помощ с ЕЗОК или ПД S2 за лицата в обхвата на член 30, § 1, буква в) от Споразумението. При промяната на компетентната държава-членка бенефициентите могат да загубят статута си на погранични работници, поради факта, че не са в състояние да се завършат в ОК поне веднъж седмично и да придобият общ статут на „осигурено лице“ съгласно определението на член 1, буква в) от Регламент (ЕО) № 883/2004, но това обстоятелство няма да се отрази на тяхното пребиваване в ОК, ако с действията си демонстрират намерение, отговарящо на някой от критериите в член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009. Това положение ще породи задължение за съответната РЗОК и след 01.01.2021 г. да издава ПД S1 (ПД S1 от предишната държава-членка по заетостта – Ирландия е обезсилен), с който бенефициентите ще се регистрират за пълния здравноосигурителен пакет на британската НЗС. Когато става въпрос за издаване на ПД S1 за членове на семейството на българско осигурено лице, РЗОК трябва да прецени дали тези лица, отговарят на някои от характеристиките в определението за „член на семейството“ съгласно член 1, буква и) от Регламент (ЕО) № 883/2004, както и дали отговарят на критериите в член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009. Препоръчително е да се изискват документи като доказателство за роднинска връзка между осигуреното лице и фамилените му членове, както и да се използва служебният обмен на системата EESSI чрез структурирани електронни документи (СЕД) S071, S072 и S073. Със СЕД S072 РЗОК може да откаже регистрация в британската НЗС, при условие че членовете на семейство не отговарят на това си качество, защото са започнали да се осигуряват на собствено основание като икономически активни лица в България или защото пребиваването на бенефициентите в ОК е прекратено поради намерението им да се завърнат трайно в България, което е потвърдено с факти от техния живот. В този случай трансграничната ситуация между ОК и България се счита за „прекъсната“, което води до изваждане на бенефициентите изцяло от приложното поле на член 30, § 1 от Споразумението. В покъсен момент след 01.01.2021 г. бенефициентите могат да придобият социално и здравно осигурителни права в ОК, при условие че попадат в субсидиарния персонален обхват на член 30, § 3 от Споразумението, като се възползват от правото си на пребиваване в ОК по Директива 2004/38/ЕО във връзка с дял II от част втора на Споразумението. Тогава за тях отново ще се задействат разпоредбите на Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009, с които ОК ще се превърне за тях в компетентна страна за социално и здравно осигурително покритие.

В обхвата на член 30, § 1, буква в) от Споразумението попадат и здравноосигурени български пенсионери по ЗЗО, които в края на преходния период обичайно пребивават в

ОК и имат регистрация за медицинска помощ с ПД S1 (издаден от съответната РЗОК) в британската НЗС. ПД S1 на българските пенсионери ще остане валиден и след 01.01.2021 г., при условие че тези лица продължават да пребивават в ОК след тази дата. Тези лица могат да кандидатстват за първи път за издаване на ПД S1 след 01.01.2021 г., когато до тази дата не са се възползвали от правото си на регистрация с ПД S1 в ОК, а са пребивавали с българска ЕЗОК, с която са доказвали статут на здравноосигурени лица от държава-членка.

Член 30, § 1, буква г) от Споразумението урежда трансгранична ситуация, при която пълните правила за координацията на системите за социална сигурност съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 се прилагат за „граждани на Обединеното кралство, които пребивават в държава-членка и спрямо които се прилага законодателството на Обединеното кралство в края на преходния период, както и членовете на техните семейства и преживелите ги лица“. Случаите на обхванати британски граждани от тази разпоредба са аналогични на случаите, засягащи бенефициенти – български граждани по член 30, § 1, буква в) от Споразумението. В по-голямата си част бенефициентите на член 30, § 1, буква г) от Споразумението са британски пенсионери и членовете на техните семейства, които в края на преходния период пребивават в България, и ползват здравноосигурителния пакет по ЗЗО чрез ПД S1, издаден от британската НЗС и регистриран в съответната РЗОК. След 01.01.2021 г. техните ПД S1 ще останат валидни дотогава, докато запазят пребиваването си в България при условията на член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009 във връзка с член 30, § 1, буква г) от Споразумението. На практика това означава, че след 01.01.2021 г. британските пенсионери могат да подновяват своите ПД S1 (при изтекъл срок на валидност) за регистрация в НЗОК или да кандидатстват за първи път за ПД S1 пред британската НЗС. Правото на пребиваване в България на британските пенсионери и фамилните им членове по Директива 2004/38/ЕО в края на преходния период може да се използва като индикатор за наличие на пребиваване при условията на член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009. С оглед запазване и след края на преходния период на правото на пребиваване, придобито по Директива 2004/38/ЕО, член 18 от Споразумението въвежда задължение за държавите-членки и ОК да изберат конститутивен (член 18, § 1) или декларативен (член 18, § 4) режим на пребиваване. При конститутивния режим на пребиваване бенефициентите придобиват право на пребиваване при условие че подадат заявление за получаване на разрешение за пребиваване и искането им бъде уважено. Източникът на правото на пребиваване и произтичащите от него права е решението на националните органи, издаващи разрешенията за пребиваване. При декларативния режим на пребиваване (в съответствие с Директива 2004/38/ЕО) правото на пребиваване се предоставя пряко на бенефициентите по силата на националния закон и зависи от това дали те са изпълнили преди края на преходния период условията за придобиване на право на пребиваване съгласно Директива 2004/38/ЕО – не е необходимо решение на националните органи за придобиването на право на пребиваване, въпреки че може да съществува задължение за подаване на заявление за издаване на документ за пребиваване, доказващ правото на пребиваване съгласно Директива 2004/38/ЕО във връзка с член 18, § 4 от Споразумението. В тази връзка България избира декларативния режим на пребиваване на британските граждани, като за целта е въведен нов § 1а от допълнителните разпоредби на Закона за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на Европейския съюз и членовете на техните семейства (ЗВПНРБГЕСЧТС), с който от 01.02.2020 г. се признава еднакъв статут на продължително и постоянно пребиваващи лица в България с този на гражданите на ЕС, на британски граждани и членовете на техните семейства, които отговарят на едно от следните условия:

- към 01.02.2020 г. са влезли и пребивават законно на територията на Република България или притежават валиден документ за пребиваване, издаден от Република България;
- в рамките на преходния период, предвиден в Споразумението са влезли и пребивават законно на територията на Република България;
- имат статут на членове на семейството на британски гражданин в горните две хипотези, които са придобили по време или след края на преходния период;
- имат британско гражданство и са членове на семейството на български гражданин.

В рамките на законните срокове по § 1а от ЗВПНРБГЕСЧТС правоимащите лица, които са влезли законно и желаят да пребивават на територията на Република България за период, по-дълъг от три месеца, подават заявление лично в дирекция "Миграция" или в областните дирекции на МВР по местопребиваване за издаване на разрешение за продължително или постоянно пребиваване на картов носител. За тази цел са въведени (с обратно действие от 01.02.2020 г.) нови точки 18 и 19 на член 59, алинея 2 от Закона за българските лични документи относно новия формат документи за правоимащите лица по § 1а от ЗВПНРБГЕСЧТС, както следва:

- разрешение за продължително пребиваване на гражданин на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия или на член на неговото семейство, съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 1030/2002, като в полето "Тип разрешение" се вписва "Чл. 50 ДЕС", а в полето "Забележка" се отбелязва "Чл. 18 (4) от Споразумението" – издава се от органите на Министерството на вътрешните работи със срок на валидност до 5 години;
- разрешение за постоянно пребиваване на гражданин на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия или на член на неговото семейство, съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 1030/2002, като в полето "Тип разрешение" се вписва "Чл. 50 ДЕС", а в полето "Забележка" се отбелязва "Чл. 18 (4) от Споразумението" – издава се от органите на Министерството на вътрешните работи със срок на валидност 10 години.

Наличието на някой от горните документи е индикатор, че лицата по § 1а от ЗВПНРБГЕСЧТС вероятно ползват права като бенефициенти в обхвата на член 30 от Споразумението. Например: британски пенсионери с ПД S1 в България преди края на преходния период, които разполагат с новата карта за продължително или постоянно пребиваване, показват намерение за пребиваване в България и след края на преходния период – доказателство за продължаване на валидността на техните ПД S1 в съответствие с процедурата по член 24 от Регламент (ЕО) № 987/2009.

Член 30, § 1, буква д), точки i)-ii) от Споразумението обхваща лица, които не попадат в букви а)-г), но са:

- граждани на ЕС, които упражняват дейност като заето или самостоятелно заето лице в ОК в края на преходния период и спрямо които въз основа на дял II от Регламент (ЕО) № 883/2004 се прилага законодателството на държава-членка, както и членовете на техните семейства и преживелите ги лица (точка i);
- граждани на ОК, които упражняват дейност като заето или самостоятелно заето лице в една или повече държави-членки в края на преходния период и спрямо които въз основа на дял II от Регламент (ЕО) № 883/2004 се прилага законодателството на ОК, както и членовете на техните семейства и преживелите ги лица (точка ii).

Бенефициентите на член 30, § 1, буква д), точки i)-ii) от Споразумението са осигурени лица, които попадат в обхвата на членове 11-16 Регламент (ЕО) № 883/2004 във връзка с членове 14-21 от Регламент (ЕО) № 987/2009. Това са притежателите на преносим

документ (ПД) А1 (Удостоверение за приложимо осигурително законодателство), които са следните категории осигурени лица:

- командировани заети и самостоятелно заети лица;
- държавни служители;
- работещи на морски плавателен съд;
- работещи като държавни служители в една държава-членка и като заети/самостоятелно заети лица в една или повече държави-членки;
- заети лица, работещи в две или повече държави-членки;
- самостоятелно заети лица, работещи в две или повече държави-членки;
- работещи като заети лица и като самостоятелно заети лица в различни държави-членки;
- работещи като договорно нает персонал в структурите на ЕС.

За България компетентната институция за прилагане на дял II от Регламент (ЕО) № 883/2004 е Националната агенция за приходите (НАП). В тази връзка издадените ПД А1 от НАП за български осигурени лица – заети и самостоятелно заети лица в ОК, които в края и след края на преходния период са валидни, представляват доказателство, че България продължава и след 01.01.2021 г. да бъде компетентна държава-членка за тези притежатели на ПД А1 относно тяхното социално и здравно осигурително покритие съгласно дял II от Регламент (ЕО) № 883/2004 във връзка с член 30, § 1, буква д), точка i) от Споразумението. За целите на здравноосигурителното си покритие в ОК, притежателите на валидни ПД А1 трябва да разполагат с българска ЕЗОК за всяка необходима медицинска помощ или с ПД S1 за регистрация в британската НЗС при наличие на тяхно пребиваване в ОК съгласно член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009. Като компетентна институция НЗОК ще продължава да заплаща медицинската помощ в ОК за притежателите на ПД А1, докато тези лица се намират без прекъсване в цитираната трансгранична ситуация по член 30, § 1, буква д), точка i) от Споразумението.

Британските граждани в обхвата на член 30, § 1, буква д), точка ii) от Споразумението трябва да разполагат с ПД А1, издаден от компетентната за приложимото осигурително законодателство британска институция, както и с новата британска ЕЗОК за всяка необходима медицинска помощ, докато извършват икономическа дейност в България; при условията на член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009 могат да регистрират в съответната РЗОК ПД S1, издаден от британската НЗС.

Член 30, § 1, буква е) от Споразумението се прилага за „лица без гражданство и бежанци, които пребивават в държава-членка или в Обединеното кралство и които се намират в една от ситуациите, описани в букви а)-д), както и членовете на техните семейства и преживелите ги лица“. Това са лица, които отговарят на определенията за тях в член 1, букви ж)-з) от Регламент (ЕО) № 883/2004.

Член 30, § 1, буква ж) от Споразумението се прилага за „граждани на трети държави, както и членовете на техните семейства и преживелите ги лица, които се намират в една от ситуациите, описани в букви а)–д), при условие че отговарят на условията на Регламент (ЕО) № 859/2003“. ОК е обвързано от Регламент (ЕО) № 859/2003, с който се разширява прилагането на Регламент (ЕИО) № 1408/71 и Регламент (ЕИО) № 574/72 относно координацията на схемите за социална сигурност на държавите-членки, по отношение на гражданите на трети държави, които все още не са били обхванати от тези регламенти единствено на основание тяхното гражданство. Тези регламенти са отменени с Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 и затова в отношенията между ОК и държавите-членки на ЕС (с изключение на Дания) засягащи гражданите на трети държави, които отговарят на условията на Регламент (ЕО) № 859/2003, както и на членовете на техните семейства и преживелите ги лица, всяко позоваване в членове 30 и 32 от Споразумението на „новите“ регламенти – Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент

(ЕО) № 987/2009 трябва да се разбира като позоваване на съответните разпоредби на предходните регламенти (Регламент (ЕИО) № 1408/71 и Регламент (ЕИО) № 574/72).

Член 30, § 2 от Споразумението гарантира прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 дотогава, докато лицата продължават да се намират без прекъсване в някоя от трансграничните ситуации между ОК и държава-членка по смисъла на член 30, § 1, букви а)-д) от Споразумението. Смяната на трансграничните ситуации една с друга в рамките на букви а)-д) след края на преходния период не прекратява правата на бенефициентите по член 30, § 1 от Споразумението, при условие че някоя от тези трансгранични ситуации продължава да обхваща ОК и държава-членка. Преминването от една категория осигурени лица в друга води до смяна на трансграничните ситуации при запазване на правата по член 30, § 1 от Споразумението във връзка с Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009.

Например: български гражданин, който в края на преходния период работи в ОК като командировано наето лице с ПД А1, издаден от НАП, попада в приложното поле на член 30, § 1, буква д), точка i) от Споразумението, както и остава социално и здравно осигурен по българското законодателство съгласно член 12, § 1 от Регламент (ЕО) № 883/2004. Краят на командироването (максималният срок на командироване е 2 години) настъпва след края на преходния период. След приключването на командироването бившият командирован български работник решава да сключи нов трудов договор с британски работодател и да пребивава в ОК, заедно с фамилните си членове, които в този момент се присъединяват към него за първи път. Българските граждани ще придобият статут на британски осигурени лица съгласно член 11, § 3, букви а) и д) от Регламент (ЕО) № 883/2004 поради трудова заетост (за наетото лице) и пребиваване (за членовете на семейството), като сменят основанието в рамките на член 30, § 1 от Споразумението, както следва:

- преди края на преходния период бенефициентите се намират в трансграничната ситуация на член 30, § 1, буква д), точка i) от Споразумението, който препраща към българското законодателство за целите на социалното и здравното осигуряване на командирования работник и фамилните му членове (временно пребивават в ОК с българска ЕЗОК);
- след края на преходния период бенефициентите се прехвърлят в трансграничната ситуация на член 30, § 1, буква а) от Споразумението и попадат в обхвата на британското законодателство за социалното и здравното си осигуряване, като двете ситуации се намират във формална правно регламентирана непрекъсната връзка при условията на член 30, § 2 от Споразумението (фактическо прекъсване между два трудови договора в рамките на 1-2 месеца не е основание за прекъсване на трансграничната ситуация).

След изтичане на срока на командироване и завръщане на командированото лице в България, при условие че лицето демонстрира намерение да продължи работа за настоящия си работодател в България, основанието „непрекъсната трансгранична ситуация“ по член 30, § 2 от Споразумението ще е отпаднало, което ще доведе до „изваждането“ на командированото лице и фамилните му членове от приложното поле на член 30, § 1 от Споразумението.

III. Частична координация на системите за социална сигурност – специални хипотези в член 32 от Споразумението

С член 32 от Споразумението се уреждат специални случаи, при които лицата не попадат или вече да не попадат в приложното поле на член 30 от Споразумението, но получават защита на някои права, произтичащи от Регламент (ЕО) № 883/2004 и

Регламент (ЕО) № 987/2009. Основните компетенции на НЗОК са свързани с член 32, § 1, букви а)-в) и § 2 от Споразумението (буква г) урежда отпускането на семейни обезщетения) и обхващат:

- защита и запазване на съществуващи и бъдещи права, придобити въз основа на минали периоди на осигуряване, заетост, самостоятелна заетост и пребиваване;
- текущо планирано лечение;
- текущо непланирано лечение.

Член 32, § 1, буква а) от Споразумението гарантира, че граждани на ЕС, натрупали предишни периоди в ОК, и британски граждани, натрупали предишни периоди в държавите-членки на ЕС, лица без гражданство и бежанци, пребиваващи в ОК или държава-членка и граждани на трети страни, отговарящи на условията на Регламент (ЕО) № 859/2003, както и членовете на техните семейства и преживелите ги лица, ще могат да използват сумирането на периодите, и когато е необходимо да претендират обезщетения директно произтичащи от тези периоди (без сумиране). Разпоредбата обхваща всички видове социални обезщетения, почиващи на периоди на осигуряване, заетост, самостоятелна заетост или пребиваване, като например пенсии за старост, обезщетения за инвалидност, обезщетения при трудови злополуки, обезщетения за болест или обезщетения за безработица. Същевременно всички права и задължения, произтичащи пряко или непряко от такива периоди, се запазват. „Права и задължения, произтичащи от такива периоди“ означава произтичащи от тези периоди права или предоставянето на обезщетение въз основа на тези периоди и всяко последващо право на обезщетения, предоставени съгласно законодателството на ОК или на държава-членка на ЕС, в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 за сумиране на осигурителни периоди. Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009 ще се прилагат както за периодите, завършени преди края на преходния период, така и за периодите, завършени след тази дата от бенефициентите по член 32, § 1, буква а) от Споразумението. Например: българските граждани, които са прекратили социалното и здравното си осигуряване в ОК преди или след края на преходния период, имат възможност да прехвърлят обезщетения за безработица и семейни обезщетения в България, както и да възстановят здравноосигурителните си права по ЗЗО, като се позоват на прякото действие на член 32, § 1, буква а) от Споразумението. Тези лица могат да възстановят здравноосигурителните си права като задължително осигурени лица по ЗЗО след спазване на процедурата за сумиране на осигурителни периоди съгласно член 6 от Регламент (ЕО) № 883/2004 и член 12 от Регламент (ЕО) № 987/2009. ОК е декларирало, че ще прилага Решение № Е7 на Административната комисия за координация на системите за социална сигурност, с което се въвежда в цялост системата EESSI в рамките на ЕС, поради което и след края на преходния период РЗОК могат да продължат да използват системата EESSI чрез СЕД S040 и СЕД S041 за българските граждани, които са прекратили трансграничната си връзка с ОК и са прехвърлили професионалния си живот и обичайно пребиваване в България.

С член 32, § 2 от Споразумението се гарантира, че частичната координация на правилата за координация на системите за социална сигурност се отнася до обезщетенията за болест и семейните обезщетения съгласно съответните разпоредби на Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009, и ще се прилага за лицата, попадащи в приложното поле на член 32, параграф 1, буква а).

Член 32, § 2, изречение 1 от Споразумението потвърждава, че лицата, спрямо които се прилага законодателството на държава-членка или на ОК преди края на преходния период и които въз основа на разпоредбите на член 32, § 1, буква а) от Споразумението започват да получават социалноосигурителни обезщетения преди или след края на преходния период, ще продължат да се ползват от разпоредбите за обезщетенията за болест в дял III, глава 1 на Регламент (ЕО) № 883/2004. Това означава, че в резултат на сумирането на

осигурителни периоди или на получаване на обезщетения от тези периоди (преди или след края на преходния период) съгласно член 32, § 1, буква а) от Споразумението, компетентната държава за обезщетението за болест може да се промени. Буквалният прочит на член 32, § 1, буква а) и § 2, изречение 1 от Споразумението ще даде възможност на титуляри на пенсии и на членове на техните семейства да разчитат в пълен обем на дял III, глава 1 на Регламент (ЕО) № 883/2004. Например: български граждани, които са прекарвали целия си професионален живот в ОК и след края на преходния период са се прибрали в България, но все още не са достигнали пенсионна възраст по британското законодателство, имат възможност да придобият здравноосигурителни права по ЗЗО чрез СЕД S040 и СЕД S041 за признаване здравноосигурителни периоди от ОК и да поддържат здравноосигурителния си статут като икономически неактивни лица с Декларация 7 в НАП. В този случай НЗОК е компетентна за тези лица институция по прилагане на дял III, глава 1 на Регламент (ЕО) № 883/2004 и като такава ще покрива в пълен размер необходима медицинска помощ с ЕЗОК и планирано лечение с ПД S2 в държавите-членки, а съгласно член 32, § 2, изречение 1 от Споразумението тези права на трансгранична помощ с ЕЗОК и ПД S2 би трябвало да бъдат упражнявани от лицата на територията на ОК след края на преходния период. Когато в по-късен момент след края на преходния период лицата придобият британска пенсия, компетентната за здравноосигурителното покритие държава ще се промени в съответствие с дял III, глава 1 на Регламент (ЕО) № 883/2004. Тогава ОК ще издаде на тези лица новата британска ЕЗОК и при необходимост ще издава ПД S2 за планирано лечение извън държавата по пребиваването (България), както и ще издаде ПД S1 за регистрация в съответната РЗОК.

Член 32, § 1, буква б) от Споразумението гарантира, че правото за получаване на планирано лечение съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004 е защитено за лица, които са започнали да получават такова лечение или поне са поискали предварително разрешение да го получат преди края на преходния период. Тъй като свободата на предоставяне на услуги не се удължава след края на преходния период, случаите по Директива 2011/24/ЕС за упражняване на правата на пациентите при трансгранично здравно обслужване, не са обхванати от Споразумението

Лицата (пациентите), осъществяващи планирано лечение, които се ползват от описаните по-горе условия на член 32, § 1, буква б), имат правото до края на лечението да влизат и излизат в държавата по местолечение в съответствие с член 14 от Споразумението (който се отнася до правото на бенефициентите по дял II от част втора на Споразумението да влизат и излизат от приемащата държава).

Съществуващият ПД S2, издаден съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004, представлява достатъчно доказателство за лично право на такова планирано лечение по смисъла на член 32, § 1, буква б) от Споразумението. Поради това гражданин на ОК или гражданин на ЕС, който притежава ПД S2 и необходимите документи за пътуване, предвидени в член 14, § 1 от Споразумението – валиден паспорт или национална карта за самоличност, има право да влиза и да излиза от държавата по местолечение без виза в съответствие с член 14, § 2 от Споразумението.

В отделни случаи пациентите, които се ползват от разпоредбите на член 32, § 1, буква б) от Споразумението, могат да изискват присъствието и грижите на придружаващо лице. Придружаващото лице може да бъде член на семейството или всяко друго лице, което се грижи за лицето, нуждаещо се от планирано лечение. Държавите-членки на ЕС и ОК ще обмислят как да се доказва статусът на придружаващите лица и произтичащите от него права по силата на Споразумението. Придружаващото лице има право да влиза и излиза в държавата по местолечение с валиден документ за пътуване, предвиден в член 14, § 1 от Споразумението. Държавата по местолечение може да изисква придружаващото лице да притежава входна виза в съответствие с приложимото законодателство. Когато държавата по местолечение изисква пациентите или придружаващите ги лица да притежават входна

виза, тя трябва да предоставя на тези лица всички улеснения за получаване на необходимите визи в съответствие с член 14, § 3 от Споразумението. Тези визи трябва да се издават безплатно, в най-кратък срок и въз основа на ускорена процедура.

Член 32, § 1, буква б) от Споразумението не предоставя право на пребиваване на пациенти и придружаващи ги лица по време на престоя им в държавата по местолечение по смисъла на Директива 2004/38/ЕО във връзка с членове 18 и 19 от Споразумението. Те имат правото да останат на територията на държавата-членка на ЕС или на ОК, докато това е необходимо за ефективното лечение на пациента. Разходите за планираното лечение ще бъдат възстановени в пълен размер от компетентната институция съгласно член 35, § 1 от Регламент (ЕО) № 883/2004 и дял IV от Регламент (ЕО) № 987/2009 във връзка с член 35 от Споразумението.

В случаите когато лечението трябва да бъде удължено по медицински причини, ПД S2 вероятно ще бъде подновен или удължен за този период. Потенциалните непредвидени събития, свързани с лечението, ще бъдат анализирани за всеки отделен случай.

Целта на член 32, § 1, буква в) е да гарантира, че правото на получаване на непланирано необходимо лечение е защитено за лицата, чийто временен престой продължава след края на преходния период, посредством ЕЗОК или временно удостоверение за заместване на ЕЗОК. Понятието „престой“ означава временно пребиваване по смисъла на определението за него в член 1, буква к) от Регламент (ЕО) № 883/2004. Максималната продължителност на престоя не е определена по закон и зависи от фактическите обстоятелства във всеки отделен случай. На практика това може да бъде например ваканционен период или период на обучение без промяна в обичайното пребиваване съгласно член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009. Престой, който от самото начало е планиран за по-дълъг период (например за целите на обучение), не се счита за приключен, когато засегнатото лице междуременно пребивава за кратък период от време в друга държава. Следователно такова лице продължава да попада в приложното поле на член 32, § 1, буква в) от Споразумението и след повторното му връщане за продължаване на обучението в държавата по престой.

В края на преходния период българските студенти, които учат в ОК без да пребивават обичайно в него по смисъла на член 1, буква й) от Регламент (ЕО) № 883/2004 във връзка с член 11 от Регламент (ЕО) № 987/2009, не попадат в приложното поле на член 30, § 1 от Споразумението. Те имат право да продължат обучението си след края на преходния период, като за целите на здравноосигурителното си покритие в ОК представят валидна българска ЕЗОК до приключване на курса на обучение. Преди края на преходния период българските студенти могат да придобият право на пребиваване в ОК по т. нар. „схема за уседналост на граждани на ЕС“ съгласно дял II от част втора на Споразумението. След приключване на обучението някои от българските студенти могат да се възползват от придобитото право на пребиване в ОК, за да получат достъп до британския пазар на труда. Това тяхно действие ще им даде възможност да попаднат в приложното поле член 30, § 3 от Споразумението, и съответно да придобият статут на британски осигурени лица с право на пълна координация на системите за социална сигурност.

IV. Нов дизайн на британските ЕЗОК след 01.01.2021 г.

С Нота АС 232/20 на Обединеното кралство от 16.10.2020 г. в Административната комисия за координация на системите за социална сигурност (Съобщение за намерението на ОК относно издаването на британски ЕЗОК) ОК декларира и изрично изброява групи британски осигурени лица, които попадат в пълния обхват на координацията на системите за социална сигурност на основание член 30 от Споразумението, и съответно ще ползват новия дизайн на британска ЕЗОК след 01.01.2021 г., както следва:

- британски осигурени лица, които пребивават в държава-членка с регистриран ПД S1;

- студенти, обичайно пребиваващи в ОК и временно пребиваващи в държава-членка с цел обучение, което е започнало преди 31.12.2020 г.;
- британски осигурени командировани работници с валиден към 31.12.2020 г. ПД А1 (Удостоверение за приложимо законодателство), които имат право да продължат своето командироване съгласно правилата за пребиваване на чужденци в съответната държава-членка;
- европейски граждани, с пребиваване в ОК: по аргумент от член 10, § 1, букви а) и д) от Споразумението: това са граждани на ЕС и членове на техните семейства, които са упражнили правото си на пребиваване в ОК в съответствие с правото на ЕС преди края на преходния период и продължават да пребивават там след това;
- европейски граждани – погранични работници и членовете на техните семейства съгласно член 10, § 1, букви в) и д) от Споразумението, които са упражнили правото си като погранични работници в ОК в съответствие с правото на ЕС преди края на преходния период и продължават да го упражняват след това.

За системата на НЗОК притежателите на новите британски ЕЗОК могат да бъдат обособени на следните категории осигурени лица:

- притежатели на ПД S1 (Регистрация за медицинска помощ), които са здравноосигурени в ОК и пребивават (пенсионери и погранични работници) или работят (командировани работници) на територията на България;
- студенти, чието обичайно пребиваване и здравно осигуряване е в ОК, и са записани в българско висше учебно заведение: ще имат право на новата ЕЗОК с валидност от 01.01.2021 г. за периода на тяхното обучение, с право на необходима медицинска помощ единствено в български лечебни заведения, което ще се удостоверява на самата ЕЗОК с отбелязване на кода на България – “BG”.

Настоящото указание се издава на основание чл. 19, ал. 7, т. 2 от Закона за здравното осигуряване.

Настоящото указание да се доведе до знанието на директорите на 28-те РЗОК.

Приложение: Нота АС 232/20 на Обединеното кралство от 16.10.2020 г. в Административната комисия за координация на системите за социална сигурност:

**УПРАВИТЕЛ НА НАЦИОНАЛНАТА / П /
ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА:**

ПРОФ. Д-Р ПЕТКО САЛЧЕВ

**ВЯРНО С ОРИГИНАЛА:
ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ ЧРАО
РАЙНА ЙОРДАНОВА**



**АДМИНИСТРАТИВНА КОМИСИЯ
ЗА КООРДИНАЦИЯ НА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИТЕ СИСТЕМИ**

Относно: Известие за намерението на Обединеното кралство по отношение на издадените от Обединеното кралство Европейски здравноосигурителни карти

Бележка от Обединеното кралство от 16 октомври 2020 г.

Въведение

Министерство на външните работи и работите на Общността на нациите на Обединеното кралство писа до Специализирания комитет по правата на гражданите на 25 септември 2020 г. относно намерението на Обединеното кралство за издадени от Обединеното кралство европейски здравноосигурителни карти (ЕЗОК). Сега желаем да информираме Административната комисия за тези намерения и да поискаме подкрепа при разпространението на съответната информация в държавите-членки.

Като част от Споразумението за оттегляне, няма да има промени в правото на Европейската здравноосигурителна карта карта (ЕЗОК) до края на преходния период. Координацията на здравното осигуряване също ще продължи да се прилага в Обединеното кралство в края на преходния период за лицата в обхвата на Споразумението за оттегляне.

Това писмо описва напредъка на правителството на Обединеното кралство, за да гарантира, че хората в обхвата на Споразумението за оттегляне могат да получат пряк и своевременно достъп до своите права за ЕЗОК в края на преходния период.

Нашият подход ще гарантира, че:

- онези, които продължават да имат право на издадена в Обединеното кралство ЕЗОК съгласно Споразумението за оттегляне от края на преходния период, ще могат да осигурят своите ЕЗОК права; и
- онези, които имат право на временни права за ЕЗОК в края на преходния период, ще могат да осигурят тези права за съответната продължителност.

Подход към съществуващите ЕЗОК карти в обръщение

Като част от публикувания си подход към преговорите с ЕС, Обединеното кралство посочи, че е отворено за работа с ЕС за установяване на договорености, които осигуряват здравно покритие

за туристи, краткосрочни бизнес посетители и доставчици на услуги. Тези договорености няма да засягат правата на лицата, които са защитени от Споразумението за оттегляне. Ако няма договорен резултат, няма да е възможно да се определи от съществуващите ЕЗОК, дали притежателят на картата е в обхвата на Споразумението за оттегляне. Следователно съществуващите карти трябва да бъдат анулирани от 1 януари 2021 г., след което те вече няма да бъдат валидни за употреба.

Подход към тези, които попадат в пълния обхват на Споразумението за оттегляне

Онези, които попадат в обхвата на Споразумението за оттегляне и отговарят на условията за издадена от Обединеното кралство ЕЗОК (Група „Права на гражданите“), ще бъдат поканени да кандидатстват за нова ЕЗОК „Права на гражданите“ преди края на преходния период.

Новият дизайн ще позволи на доставчиците на здравни услуги в държавите-членки лесно да различават членовете на групата „Права на гражданите“ и съществуващите ЕЗОК карти, които вече не са валидни: ЕЗОК „Права на гражданите“ ще включва холограма в горната част вдясно и разграничаващ текст „СПГ“/CRA (Споразумение за правата на гражданите), отпечатан в горното поле на картата и ПИН. Копие от този нов дизайн е приложено в приложение А, с подробно изображение на холограмата, приложена в приложение Б.

Настоящите титуляри на S1, включително гранични работници, работещи в Обединеното кралство и командировани работници, живеещи в държава-членка на ЕС, които могат да продължат своята командировка, ще могат да кандидатстват за новата си карта през есента на 2020 г., като заявленията са отворени за всички останали групи, включително квалифициращи се ЕС граждани, през декември 2020г.

Първите карти ще бъдат издадени за използване от началото на ноември 2020 г. и ще бъдат валидни от получаването им.

За тези от групата „Права на гражданите“, които не са кандидатствали или не са получили новата си ЕЗОК преди пътуването си в ЕС през 2021 г., може да бъде поискано Удостоверение за временно заместване (УВЗ). Това ще работи по същия начин, както сега, но с допълнителна проверка за потвърждаване на допустимостта съгласно Споразумението за оттегляне за тези, които все още не са кандидатствали за своята карта.

Подход към „трансгранични“ ситуации

Временни посещения

Член 32, параграф 1, буква в) от Споразумението за оттегляне защитава правата на лицата, които престояват в края на преходния период в държава членка или в Обединеното кралство, да продължат да се възползват от схемата за здравно осигуряване, докато тази трансгранична ситуация в положението, в което се намират, продължава. За лица, които са обхванати от тези разпоредби, ние ще издадем УВЗ, ако те се нуждаят от лечение, тъй като тяхната ЕЗОК от преходния период вече няма да бъде валидна.

За да поиска УВЗ, доставчикът на здравни услуги в държавата-членка трябва да насочи лицето към контакт с органа за бизнес услуги към NHS (NHSBSA), който обработва права от името на държавния секретар. По този начин те ще могат да предоставят необходимите доказателства, за да докажат, че попадат в обхвата. Ако УВЗ е поискано от доставчик на здравни услуги от името на физическо лице, доставчикът трябва да предприеме стъпки, за да гарантира, че лицето е пътувало до държавите-членки преди 31 декември 2020 г., тъй като NHSBSA няма да може да издаде УВЗ, без да потвърди това.

Студенти

Член 32, параграф 1, буква в) от Споразумението за оттегляне също така защитава правата на студенти от Обединеното кралство, които обичайно пребивават в Обединеното кралство и учат в държава-членка преди края на преходния период. Тези студенти могат да продължат да се възползват от ЕЗОК за използване в тяхната държава-членка на обучение по време на курса си. Ще издадем на тези студенти ЕЗОК с ограничен срок, валидна за продължителността им на обучение, което ще включва разграничаване на специфичния за страната текст в ПИН, за да се посочи в коя държава членка ще важи. Пример за този дизайн е приложен в приложение В. Специфичният За страната текст ще бъде в съответствие със стандартните двубуквени кодове на държави от ЕС и ЕАСТ, публикувани на уеб страниците на Европейската комисия (приложение Г).

За да гарантираме, че студентите разбират своите права, ние ще ги уведомим в придружаващото ЕЗОК писмо за валидността на техните ЕЗОК за конкретната държава. Освен това, тъй като студентите от Обединеното кралство могат да станат обичайно пребиваващи в тяхната държава-членка на обучение, в съобщенията ни ще бъде ясно за действията, които могат да предприемат, за да осигурят подходящи за тях права.

Подход към Заявленията

Моля, вижте по-долу график на очакваните начални дати за подаване на заявления за различни групи в обхвата на Споразумението за оттегляне:

Група	Очаквана начална дата за подаване на заявления
Осигурените във Великобритания лица, пребиваващи в държава-членка с регистриран формуляр S1	В края на октомври / началото на ноември 2020 г.
Студенти, обичайно пребиваващи във Великобритания, за временен престой с цел обучение, започващо преди 31 декември 2020 г.	В края на октомври / началото на ноември 2020 г.
Осигурените във Великобритания командировани работници с валиден формуляр A1, които са в състояние да продължат командировката си съгласно местните имиграционни правила	В края на октомври / началото на ноември 2020 г. в очакване на потвърждение от държавата-членка за правилото за имиграция
Граждани на ЕС, пребиваващи във Великобритания съгласно член 10	В началото на декември 2020 г.

Подход за признаване на ЕЗОК на държавите-членки във Великобритания

Както беше съобщено по-рано на Специализирания комитет, Обединеното кралство ще бъде благодарно за подкрепата, за да гарантира, че правата за ЕЗОК в Обединеното кралство функционират успешно за хора, обхванати от Споразумението за оттегляне, които имат право да използват ЕЗОК, издадена от държава членка в Обединеното кралство след края на преходния период. Обединеното кралство би приветствало информация от всяка държава-членка при излагането в замяна на предвидения им подход относно прилагане на правата за ЕЗОК, включително всички планове, с които разполагат, или разграничавайки издадените от държавите-членки ЕЗОК за тези, които попадат или не попадат в обхвата на Споразумението за оттегляне.

Обединеното кралство би било благодарно за навременните отговори от държавите-членки, за да се гарантира успешното изпълнение, в съответствие с процеса, договорен от Специализирания комитет

Подход към други права на здравеопазване

NHSBSA ще продължи да отговаря за издаването на преносими документи S1 и S2. Процесът за издаване на документи S1 и S2 ще бъде същият като сега, с изключение на това, че NHSBSA също ще прецени дали клиентите попадат в обхвата на Споразумението за оттегляне чрез пребиваване или осигурителни вноски в държавите-членки, преди да издадат някаква документация. Обединеното кралство няма да издава нова документация на S1 на настоящите притежатели на S1, тъй като съществуващите сертификати ще останат валидни и всяка документация на S1 и S2, издадена след края на преходния период, ще бъде само за хора, които отговарят на условията по Споразумението за оттегляне.

Заклучение

Правителството на Обединеното кралство изисква държавите-членки да отбележат тези промени и да ги съобщят на местните доставчици на здравни услуги, за да гарантират, че гражданите на Обединеното кралство в обхвата на Споразумението за оттегляне продължават да имат достъп до правата на здравеопазване. По-конкретно правителството на Обединеното кралство приканва държавите-членки да:

- Обърнат внимание на новия ЕЗОК дизайн „Права на гражданите“ за хора в обхвата на Споразумението за оттегляне, включително специфичния за държавата текст в полето ПИН за студентски ЕЗОК.
- Информират доставчиците на здравни услуги за този нов дизайн, преди новите карти да са готови за употреба в началото на ноември 2020 г. Доставчиците на здравни услуги ще трябва да проверят както холограмата, така и разграничителния текст в края на полето за ПИН, за да бъде ЕЗОК валидна за използване. Текстът в края на полето за ПИН трябва да бъде маркиран с „CRA“ (СПГ) или с правилния код на държавата, ако е студентска ЕЗОК (въпреки че студентите могат да използват студентска ЕЗОК във всяка държава членка до 31 декември 2020 г.).
- Информират доставчиците на здравни услуги за новите изисквания за получаване на УВЗ от януари 2021 г.
- Информират Обединеното кралство за предвидените им подходи за разграничаване на издадените от държавите-членки ЕЗОК за тези, които попадат и не попадат в обхвата на

Annex C - The new Student EHIC (for use in France)

EUROPEAN HEALTH INSURANCE CARD

CRA

UK

3 Name
SMITH

4 Given names
ANDREW

5 Date of birth
01/02/1993

6 Personal identification number
UK12345678 FR

7 Identification number of the institution
0001 - DWP

8 Identification number of the card
80826 00001 01

9 Expiry date
31/12/2022

Annex D – Student EHIC country codes

European Union (EU)

Belgium	(BE)	Greece	(EL)	Lithuania	(LT)	Portugal	(PT)
Bulgaria	(BG)	Spain	(ES)	Luxembourg	(LU)	Romania	(RO)
Czechia	(CZ)	France	(FR)	Hungary	(HU)	Slovenia	(SI)
Denmark	(DK)	Croatia	(HR)	Malta	(MT)	Slovakia	(SK)
Germany	(DE)	Italy	(IT)	Netherlands	(NL)	Finland	(FI)
Estonia	(EE)	Cyprus	(CY)	Austria	(AT)	Sweden	(SE)
Ireland	(IE)	Latvia	(LV)	Poland	(PL)		

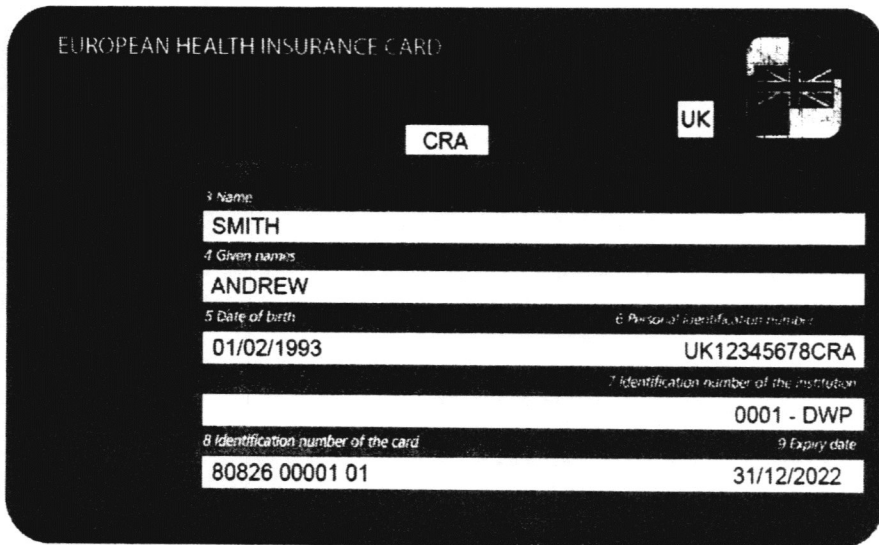
European Free Trade Association (EFTA)

Iceland	(IS)	Norway	(NO)
Liechtenstein	(LI)	Switzerland	(CH)

We have taken these codes from the list defined by Eurostat:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Country_codes

Annex A - The new 'Citizens' Rights' EHIC



THIS IS NOT A PROOF OF IDENTITY

- The EHIC may not cover the full cost of treatment abroad.
- Make sure you have valid travel insurance.
- The EHIC is not valid for private treatment and is not proof of entitlement to NHS services in the UK.

Should you need to make a claim on your return home:

Contact Overseas Healthcare Services. Tel: 0191 218 1999 (Mon-Fri 8-6)

Got a question? For more information on your healthcare entitlements abroad and information about where this card is valid, go to www.gov.uk

If found please return to: PO Box 854 Newcastle upon Tyne NE99 2DC

Annex B – The new ‘Citizens’ Rights’ EHIC Hologram

